

พระเครื่องกับการเปลี่ยนผ่านวิธีคิดทาง ความเชื่อและศาสนาในสังคมไทย*

The Amulets and Conveying through the Ideologies, Beliefs and Religions in Thai society

พระมหาณัฐพล โพไพ

Phramaha Nattaphon Phophai

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Faculty of Humanities and social sciences Mahasarakham University

Email: Suphot2711@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้ผู้เขียนมุ่งนำเสนอเนื้อหาให้เห็นถึงข้อมูลพระเครื่องในฐานะที่รับรู้ร่วมกันว่าเป็นสัญลักษณ์วัตถุทางความเชื่อและศาสนาที่มีความขลังหรือมีความศักดิ์สิทธิ์กำกับอยู่ การอธิบายเนื้อหาได้จากการวิเคราะห์ตีความเชื่อมโยงข้อมูลให้เห็นถึงวิธีคิดในการนิยามที่มาและความหมายของพระเครื่องตามวัฒนธรรมค่านิยมกระแสหลักที่ปรากฏในสังคมไทย และยังแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนผ่านวิธีคิดแต่ละช่วงเวลาที่มีบริบททางสังคมเป็นตัวกำหนดให้พระเครื่องเกิดการปรับเปลี่ยนเลื่อนไหลทางความเชื่อและศาสนา ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสลับซับซ้อนของข้อมูลที่ปรากฏในพระเครื่องอย่างน่าสนใจ

คำสำคัญ: พระเครื่อง; การเปลี่ยนผ่าน; วิธีคิด; ความเชื่อและศาสนา

*บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของดุชนิพนธ์เรื่อง “ชื่อพระเครื่อง : ลักษณะทางภาษากับอุดมการณ์ทางความเชื่อและศาสนาในสังคมไทย” คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Received November 7, 2017; Accepted May 29, 2018.

Abstract

This paper was focused on presentation and description the data of amulets as a common perception in using of symbols of holy beliefs and religions. The content's description was based on data analysis and interpretation of how concepts were defined in terms of the origin and meaning of amulets according to the cultures and mainstream values that appeared in Thai society and presented the conveying through the ideologies each period which defined by the based social to make a change, move and flow in the beliefs and religions and showed the complexity hidden information appearing in the amulets interestingly.

Keywords: Amulet; conveying; ideologies; beliefs and religions

บทนำ

ชื่อพระเครื่องมีความสำคัญต่อการรับรู้เมื่อถูกกล่าวถึง เมื่อมีการกล่าวถึง ชื่อที่กล่าวถึงนั้นเป็นการเรียกให้รับรู้ได้ว่าชื่อนี้ใช้เรียกพระเครื่อง หรือใช้กำกับระบุบ่งบอกให้รับรู้ได้ว่าชื่อนี้ใช้เรียกเพื่อสื่อให้รู้ว่ แทนสิ่งใดสิ่งหนึ่งและสามารถรับรู้ร่วมกันได้ว่าชื่อนั้นสื่อแทนถึงสิ่งใด ในสังคมไทยให้ความสำคัญเกี่ยวกับชื่อมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การศึกษาเกี่ยวกับเรื่องของชื่อนั้นพบว่ามีผลการศึกษาการใช้ภาษาในการตั้งชื่อของคนไทยพบว่ามีลักษณะบ่งบอกที่สะท้อนถึงความสัมพันธ์อันญาติ และมีอุดมคติมุ่งเอาความเจริญรุ่งเรืองปลอดภัยมั่นคงรวมถึงแสดงรูปธรรมที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิต บุญยงค์ เกศเทศ (Kedted, 1992) ได้อธิบายเกี่ยวกับชื่อไว้ว่า สังคมไทยนิยมใช้ภาษาในการตั้งชื่อสิ่งต่างๆ โดยมุ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ยุคสมัย สังคม ค่านิยม ความเชื่อ และแนวทางในการดำเนินชีวิตอยู่เสมอ ซึ่งชื่อหรือถ้อยคำภาษาดังกล่าวจะเห็นลักษณะวัฒนธรรมอันเป็นภาพรวมได้ และชื่อมักจะเป็นสิ่งแรกที่สะดุดความสนใจของผู้พบเห็น บ่งบอกลักษณะที่เป็นตัวแทนบางประการของสิ่งต่างๆ หรือสืบค้นหาประวัติความเป็นมาในเชิงสังคมและวัฒนธรรมได้

ชื่อพระเครื่องเป็นอีกหนึ่งคลังข้อมูลทางคติชนวิทยาที่มีเรื่องราวบันทึกผ่านสัญลักษณ์ศักดิ์สิทธิ์แสดงให้เห็นคติความเชื่อในสิ่งที่เป็นสัญลักษณ์แทนศาสนาที่นับถือ ประกอบสร้างขึ้นจากฐานแนวคิดแนวเชื่อรวมถึงแบบแผนจารีตประเพณีปฏิบัติของผู้นับถือในสังคม ความเชื่อ (Beliefs) แนวคิด (conception) ที่ถ่ายทอดผ่านสัญลักษณ์ (symbol) เป็นข้อมูลสื่อความหมายที่สังคมร่วมกันสร้างสรรค์ขึ้น คลังข้อมูลที่ได้บันทึกเหตุการณ์เรื่องราวสะท้อนผ่านให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตทางความเชื่อและศาสนาในสังคมไทยได้ ในบทความนี้จึงต้องการอธิบายข้อมูลที่ปรากฏซ่อนแฝงซ่อนทับผ่านชื่อพระเครื่องในด้านที่มาและความหมายกับการเปลี่ยนผ่านวิถีคิดทางความเชื่อและศาสนาในสังคมไทย ดังต่อไปนี้

ประวัติและพัฒนาการของพระเครื่อง

พระเครื่องเป็นเรื่องที่รับรู้กันอย่างกว้างขวางในสังคมไทยตั้งแต่อดีตกาลมาแล้ว จากการพบหลักฐานทางโบราณวัตถุประกอบกับหลักฐานทางโบราณคดีว่า มีมาก่อนยุคสมัยทวารวดีที่นิยมการสร้างอย่างแพร่หลาย พระเครื่องในประเทศไทยจากข้อมูลการศึกษาของวัชรกรรัตนกิจ (Rattanakij, 2007) ได้กล่าวไว้ว่า พระเครื่องในประเทศไทยปรากฏจากหลักฐานอ้างอิงทางประวัติศาสตร์ว่า พระเครื่องหรือพระพิมพ์น่าจะเข้ามาสู่พื้นที่ประเทศไทยในช่วงราวศตวรรษที่ 4 จุดเริ่มต้นจากการติดต่อค้าขายทางเรือ ลัทธิศาสนาและศิลปะแบบคันธาระจึงได้กระจายมาสู่ภูมิภาคสุวรรณภูมิ ซึ่งมีการปกครองด้วยระบบกษัตริย์หลายเชื้อชาติ เช่น อินเดีย มอญละว้า ขอมละว้า ละว้า ลาว และไทย ต่างยอมรับเอาวัฒนธรรมของอินเดียและเกิดศรัทธาในพระพุทธเจ้าของมหายาน โดยมีพระโพธิสัตว์เป็นสื่อกลาง เกิดการสร้างเจดีย์ พระพุทธรูป และพระโพธิสัตว์ขึ้นมากมาย และตั้งแต่ปี พ.ศ.2505 เป็นต้นมา มีการขุดพบพระพิมพ์รุ่นแรกสุดเป็นจำนวนมากที่ตำบลคูบัว

อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี และอำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี กับอำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า พระพุทธรูปลักษณะพระพิมพ์ขนาดเล็กบ่งบอกว่าเป็นการสร้างในสมัยพระเจ้าอู่ทอง ศิลปะคันธาระที่เริ่มมีการสร้างพระพุทธรูปแทนองค์พระพุทธรูปเจ้านายขึ้นกราบไหว้บูชา เป็นรูปเคารพ (Image) เป็นการเริ่มปรัชญาทางวัตถุ (Iconography) พระพิมพ์ที่สร้างขึ้นส่วนใหญ่มีฝีมือการสร้างสวยงามและชัดเจน มักหล่อด้วยโลหะอย่างดี ใช้ทองคำและเงินเป็นส่วนผสมในอัตราส่วนที่มาก ทำให้ไม่เกิดสนิมและผุกร่อน มีความคงทนแม้เวลาผ่านไปเกือบสองพันปีก็ยังมีสภาพดี

อย่างไรก็ตาม การรับรู้เรื่องพิมพ์กับพระเครื่องในสังคมไทย มีผู้ศึกษาไว้ เช่นยอร์ช เซเดส์ (Coedes, 1969) กล่าวไว้ในหนังสือตำนานพระพิมพ์ว่า “พระพิมพ์มีผู้ทำขึ้นตั้งแต่ตอนต้นพระพุทธศาสนา คือ ภายหลังจากที่พระพุทธเจ้าดับขันธปรินิพพานไปไม่นานนัก ได้เกิดมีประเพณีการสร้างรูปพระพุทธเจ้า โดยวิธีกดรูปด้วยแม่พิมพ์ ซึ่งเป็นแนวคิดของลัทธิบูชาตัวขึ้นเพื่อเป็นของที่ระลึกประจำสถานที่อันสำคัญทั้ง 4 ตำบล วัสดุที่ใช้ก่อรูปพิมพ์มีบนแผ่นผ้าบ้าง หรือก่อรูปด้วยดิน ไม้ ภาชนะ เป็นต้น” ส่วนศรีศักดิ์ วลลิโกดม (Walliphoedom, 1996) กล่าวว่า ถ้ามองเพียงแค่วัตถุ พระเครื่องกับพระพิมพ์ก็เหมือนกัน แต่ถ้าเป็นเรื่องของอายุ พระเครื่องเป็นของเกิดใหม่มีอายุเก่าแก่ไม่เกินสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ในขณะที่พระพิมพ์มีมาแต่เดิมย้อนหลังขึ้นไปถึงพุทธศตวรรษที่ 10-11 และพระพิมพ์ก็ถูกกำหนดให้เป็นพระเครื่องในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ที่เรียกพระพิมพ์เพราะว่าผลิตมาจากแม่พิมพ์เป็นสำคัญ และยังพบอีกว่าพระเหล่านี้มักพบรวมอยู่กับแม่พิมพ์ มีการฝังหรือเก็บรวมไว้ในสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ของศาสนา ไม่นิยมเก็บไว้เป็นของส่วนตัวหรือไม่นิยมเก็บไว้ในเรือน ในสมัยก่อนที่จะมีพระเครื่องนั้น คนไทยไม่นิยมนำเอาพระพุทธรูปเข้ามาไว้ในบ้านเรือน เพราะเป็นวัตถุศักดิ์สิทธิ์ที่บริสุทธิ์ ควรอยู่ที่วัดไม่ใช่อยู่ในบ้านเรือน การนำเข้ามาบ้านเรือนอาจเป็นอัมพมงคล ด้วยเหตุนี้เวลาสำรวจและศึกษาหลักฐานทางโบราณคดีก่อนสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ขึ้นไป จึงไม่พบบรรดาวัตถุศักดิ์สิทธิ์ในบริเวณที่อยู่อาศัยของบุคคลผู้เป็นสามัญชน แม้กระทั่งบริเวณที่มีความเชื่อว่าเป็นวังของกษัตริย์และเจ้านาย ยกเว้นแต่สถานที่เหล่านี้ถูกยกให้เป็นวัด

ตามความเข้าใจในปัจจุบัน คำว่าพระเครื่องจะใช้ในความหมายกว้างกว่าคำว่าพระพิมพ์ เพราะพระเครื่องไม่ได้มีเฉพาะพระที่ผลิตจากแม่พิมพ์เท่านั้น แต่หมายรวมถึงพระที่สร้างขึ้นด้วยเทคนิคอื่นๆ เช่นหล่อ ปั้น ฉีด เป็นต้น และยังรวมถึงรูปพระเกจิอาจารย์ พระเครื่องเป็นพระพุทธรูปองค์เล็กๆ ที่นับถือตามความเชื่อกันว่าเป็นวัตถุศักดิ์สิทธิ์สามารถคุ้มครองป้องกันภัยอันตรายให้กับผู้ครอบครองเป็นเจ้าของได้ คำว่าพระเครื่องย่อมาจากคำว่าเครื่องราง เดิมมาจากคำว่าเครื่องรางของขลัง (The Royal Academy, 1999) พระเครื่องเป็นสัญลักษณ์เครื่องหมายสื่อถึงพระพุทธศาสนา การสร้างได้รับอิทธิพลจากชาวเปอร์เซียที่อพยพเข้ามาสู่ประเทศอินเดีย การก่อเกิดพระเครื่องก็เพื่อเป็นสัญลักษณ์แทนพระพุทธเจ้าสามารถนำติดตัวไปได้ สารานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถานได้แบ่งพระเครื่องออกเป็น 4 ประเภท คือ ประเภทพระพุทธรูปขนาดเล็ก ประเภทพระกริ่ง ประเภทพระพิมพ์ และประเภทเหรียญ (Chidtakhop, 2006) สื่อสัญลักษณ์ในพระพุทธศาสนาที่เรียกว่าพระเครื่องพบว่า เกิดขึ้นจากฐานทางความคิดประดิษฐ์สร้างของผู้เคารพนับถือจนกลายเป็นวัตถุศักดิ์สิทธิ์ที่สามารถดลบันดาลสิ่งที่ปรารถนาให้กับผู้ครอบครองตามความเชื่อถือ

ที่มาของชื่อพระเครื่อง

ที่มาของชื่อพระเครื่องสามารถจัดจำแนกกลุ่มได้ดังต่อไปนี้

1. ที่มาจากนามพระพุทธรูปเจ้าและสาวก จำแนกเพื่ออธิบายได้ดังต่อไปนี้

(1) ที่มาของชื่อพระเครื่องจากนามของพระพุทธรูปเจ้า เช่น พระกริ่งสิทธิดโธพระเจ้าห้าพระองค์ สมเด็จพระศาสดาพระพุทธรูปสังฆะชินสีห์พระพุทธรูปราชสมเด็จพะระยะระหัง เป็นต้น

(2) ที่มาจากชื่อสาวก เช่น พระสิวลี พระมหาสังกัจจายน์ เป็นต้น

2. ที่มาจากลักษณะปาง จำแนกเพื่ออธิบายได้ดังต่อไปนี้

(1) ปางสมาธิ คือ ลักษณะท่าทางอาการของร่างกายในท่านั่ง ปางนี้มีความสัมพันธ์กับเรื่องเล่าในพุทธประวัติมากที่สุด จากการตั้งสังเกตพบว่า ปางสมาธิสามารถอธิบายถึงเหตุการณ์ที่สัมพันธ์ในเรื่องเล่าพุทธประวัติได้หลายตอน เช่น การแสดงธรรม การแสดงยมกปาฏิหาริย์ ประทานพร ชนมาร เป็นต้น และยังพบอีกว่า ไม่ปรากฏการเรียกปางกับพระเครื่องของพระสาวก และพระเกจิอาจารย์ ถึงแม้ว่าจะมีลักษณะท่าทางอิริยาบถของการนั่งสมาธิก็ตาม

(2) ปางนาคปรก คือมีลักษณะเด่นพิเศษเข้ามาประกอบคือมีนาคแผ่พังพานปกคลุมเบื้องบนพระเศียร และมีขนดของลำตัวนาคเป็นแท่นบัลลังก์ เป็นที่มาของชื่อพระเครื่องในกลุ่มพระนาคปรกทั้งหมด

(3) ปางยืน คือลักษณะท่าทางอาการของร่างกายในท่านยืน จากการศึกษาข้อมูลพบว่า มีที่มาของชื่อตามลักษณะปาง คือ ในกลุ่มพระร่วงหลังรางปืน และในกลุ่มพระกำแพง

(4) ปางลีลาหรือลีลาศ คือลักษณะท่าทางอาการของร่างกายในท่าก้าวย่างเดิน จากที่ศึกษาพบที่มา คือ ในกลุ่มพระพิมพ์ลีลา

(5) ปางเข่ง คือลักษณะท่าทางอาการของร่างกายในท่านั่งเข่ง จากที่ศึกษาพบที่มา คือ พระกำแพงเข่ง พระกำแพงลีลาเข่ง พระเมตตาขุนลีลาเข่งพระคันธารราษฎร์

(6) ปางซ่อนหา คือ ลักษณะท่าทางอาการของร่างกายในท่าที่หลบเพื่อไม่ให้พบเห็น จากที่ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับที่มาของชื่อ พบว่า เป็นการเนรมิตกายของพระพุทธรูปเจ้าให้เล็กลง แล้วหลบซ่อนกายที่ปลายเส้นผมของพระอิศวร ทำให้พระอิศวรไม่สามารถค้นหาที่หลบซ่อนของพระพุทธรูปเจ้าได้ พบที่มา คือ พระปางซ่อนหากรุเมืองเก่า

(7) ปางมหาอุทม์หรือปิดทวาร คือ ลักษณะท่าทางอาการของร่างกายในท่าปิดอายตนะของร่างกาย จากที่ศึกษาพบที่มา คือ ในกลุ่มพระปิดตาหรือพระมหาอุทม์

(8) ปางลักษณะเด่นพิเศษ คือ ลักษณะท่าทางของร่างกายในท่าที่เรียกไม่ตรงกับลักษณะของปาง เช่น พระนาคูณ พระขุมกอก พระขุมยอ พระขุมเรือนแก้ว พระพิมพ์ขุมแหลมแขนหักศอก พระจตุรพักตรพรหมา

3. ที่มาจากวัตถุมวลสาร จำแนกได้ดังนี้

(1) ดิน ที่มาของชื่อพระเครื่องจากวัตถุมวลสารเนื้อดิน เช่น ในกลุ่มพระขมุกอ พระรอด พระขมุย พระขุนแผน พระยอดขุนพล พระนางพญา พระนาถุน พระสมเด็จเจ้า เป็นต้น และพบว่า ถึงแม้ว่าการสร้างพระเครื่องในปัจจุบันมีการพัฒนาการด้วยการนำเอาวัสดุและเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้มากขึ้น แต่ก็ยังได้นำดินเข้ามาเป็นส่วนผสมมวลสารในกรรมวิธีผลิต จึงพบว่า พระเนื้อดินที่ได้รับกระแสนิยมศรัทธาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ถูกคัดลอกแบบพิมพ์เพื่อกรรมวิธีการผลิตซ้ำ จึงต้องศึกษาทำความเข้าใจในเรื่องพระเครื่องเก่าของแท้หรือพระเครื่องใหม่คัดลอกพิมพ์

(2) ผง ที่มาของชื่อพระเครื่องจากวัตถุมวลสารประเภทผง เช่น ในกลุ่มพระผงสุพรรณ พระผงสมเด็จเจ้า พระผงหลวงพ่อดำ พระผงรุ่นแรกพิมพ์พระคงวัดประดู่ฉิมพลี เป็นต้น พระเครื่องบางชื่อไม่ได้ระบุบ่งบอกว่ามีมวลสารประเภทผงประกอบอยู่ ตั้งข้อสังเกตได้ว่า เพราะพระผงมีชื่อของผู้สร้างโดดเด่นกว่า หรือชื่อรุ่นชื่อพิมพ์โดดเด่นกว่า จึงมีที่มาของชื่ออย่างนั้น

(3) โลหะ ที่มาของชื่อพระเครื่องจากวัตถุมวลสารประเภทโลหะ เช่น เหรียญพระพุทธรูปชินราช เนื้อทองคำ เหรียญเจ้าสัวเนื้อทองแดง พระยอดขุนพลเนื้อทองคำ พระกริ่งชินบัญชรเนื้อทองคำ เป็นต้น จากที่ศึกษาตั้งข้อสังเกตได้ว่า พระเครื่องเนื้อโลหะจะปรากฏในกลุ่มของพระเกจิอาจารย์มากที่สุด รองลงมาอยู่ในกลุ่มของพระเครื่องที่ได้รับความนิยมในครั้งก่อนแล้วนำมาคัดลอกแบบพิมพ์ใหม่

(4) ชิน พระเนื้อชินมีส่วนผสมของวัตถุมวลสารประเภทดีบุกกับตะกั่ว ผสมกันแล้วเรียกว่าเนื้อชิน เช่น พระชินเล็กกรุสุโขทัย พระชินราชเรือนแก้วกรุทอง พระชินหน้าทองคำกรุสุโขทัย เป็นต้น และมีกลุ่มที่มาของชื่อพระเครื่องเนื้อชินที่มาขยายต่อท้ายชื่อ เช่น พระปิดตาลอยองค์เนื้อชินตะกั่ว พระยอดขุนพลเนื้อชิน พระชินสีห์เนื้อชินเงิน พระกำแพงข่มยอนเนื้อชิน พระกำแพงเม็ดขนุนเนื้อชิน พระกำแพงทุ่งเศรษฐีเนื้อชิน เป็นต้น จากที่ยกตัวอย่างมาตั้งข้อสังเกตได้ว่า พระเครื่องเนื้อชินมีที่มาของชื่อเพื่อระบุชื่อรุ่นหรือขยายที่มาของชื่อให้ชัดเจน

(5) วาน ที่มาของชื่อพระเครื่องจากวัตถุมวลสารประเภทวาน เช่น พระวานหน้าทองคำกรุสุโขทัย พระวานหน้าเงินกรุสุโขทัย พระกำแพงสามเหลี่ยมเนื้อวาน พระขุนแผนกรุสุพรรณผลมว่น พระขมุยสุโขทัยเนื้อวาน เป็นต้น จากที่ศึกษาตั้งข้อสังเกตได้ว่า กลุ่มที่มาของชื่อพระเครื่องตามลักษณะของวัตถุมวลสารนั้น มีกระแสนิยมนำเอาวานที่มีอยู่ตามธรรมชาติมาเป็นมวลสารสร้างพระเครื่องให้เกิดความเข้มขลังศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อมาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

(6) วัสดุอื่น ที่มาของชื่อพระเครื่องจากวัตถุมวลสารประเภทอื่นๆ จากที่ศึกษาข้อมูลพบที่มาของชื่อดังตัวอย่างเช่น ในกลุ่มที่ใช้ปรอทมีพระโคนสมอกรูวัดพระแก้ว กลุ่มที่ใช้หินมีพระนาถุน กลุ่มที่ใช้เกสรดอกไม้มีพระสมเด็จจิตรลดา พระเจ้าคุณวรพจน์สกุลหลวงพ่อกแก้ว กลุ่มที่ใช้ธัญญาหารมีพระสมเด็จวัดระฆัง กลุ่มที่ใช้เส้นเกสามีพระเกษมมงคล พระสมเด็จจิตรลดา กลุ่มที่ใช้น้ำมันมีพระขุนแผนพรายคู่ พระสมเด็จเจ้าพระกริ่ง

4. ที่มาจากสถานที่

ชื่อพระเครื่องที่มาจากสถานที่ เช่น กำแพงทุ่งเศรษฐี กรุวัดสิงขร กรุน้ำ กรุท่าเรือนครศรีธรรมราช คลองตะเคียน ถ้ำเสือ ถ้ำลั่นทม วัดโคนอน วัดปิ่น วัดปากน้ำ วัดกระโจมทอง วัดสามปลื้ม วัดบางระกำ สกุหลำพูน สุพรรณยอดโด เจริญพระปฐมเจดีย์ เป็นต้น

5. ที่มาจากเหตุการณ์สำคัญ

เหตุการณ์สำคัญเป็นที่มาของชื่อพระเครื่อง เช่น พระยอดธง พระไพรีพินาศ พระกริ่ง พระมณฑล บพิตรประชุมคณาจารย์ พระยี่สิบห้าพุทธศตวรรษ เจริญที่ระลึกของพระเกจิอาจารย์ที่สร้างขึ้นในวาระต่างๆ พระเจริญพลแผ่นดินหนึ่งนในสยาม พระกริ่งยอดแห่งฟ้าศิริกาศมงคลชุดคุ้มเกล้า สมเด็จพระรัตนมหาเจดีย์ เป็นต้น ซึ่งชื่อเหล่านี้มีที่มาจากเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมทั้งนั้น

6. ที่มาจากลักษณะเด่น

ลักษณะเด่นเป็นที่มาของชื่อพระเครื่อง อธิบายได้ว่า เด่นจากรูปลักษณะแบบพิมพ์ เช่น พระกำแพงสามเหลี่ยม พระกำแพงเม็ดขนุน พระกำแพงข้าหยิก เป็นต้น เด่นจากจำนวน เช่น พระกำแพงพัน พระกำแพงห้าร้อย พระเจ้าห้าพระองค์ พระขาวแปด พระสิบสองกรุเกล้าพูน เด่นจากลักษณะองค์ประกอบ เช่น พระซุ้มกอ พระซุ้มยอ พระปิดตา พระเศียรโล้น พระพิมพ์ซุ้มแหลม เป็นต้น

7. ที่มาจากนามพระสงฆ์และราชทินนาม จำแนกอธิบายได้ดังต่อไปนี้

(1) นามพระสงฆ์ทั่วไป คือ นามพระสงฆ์ที่เป็นที่มาของชื่อพระเครื่อง แบ่งเป็นนามพระสงฆ์ และนามที่อยู่ของพระสงฆ์ ดังต่อไปนี้

(2) นามพระสงฆ์ เช่น หลวงพ่อแก้ว หลวงพ่อโต หลวงพ่อปาน หลวงพ่อเงิน หลวงพ่อคุณ หลวงปู่แหวน หลวงปู่ทวด พระอุปัชฌาย์คง พ่อท่านซัง พระอาจารย์ฝั้น หลวงพ่ออุตตมะ เป็นต้น

(3) นามที่อยู่ของพระสงฆ์เช่น หลวงพ่อวัดมะขามเฒ่า หลวงพ่อวัดไร่ขิง หลวงพ่อวัดปากน้ำ หลวงพ่อวัดป่า เป็นต้น

(4) ราชทินนาม คือ นามที่พระเจ้าแผ่นดินพระราชทานเพื่อใช้เรียกยศสมณศักดิ์ของพระสงฆ์ แบ่งเป็นราชทินนามพระสงฆ์ และราชทินนามที่ระบุที่อยู่ของพระสงฆ์

(5) ราชทินนามพระสงฆ์ เช่น พระสมเด็จพระสังฆราชโกเถื่อน พระสมเด็จพระปลัดโท พระสมเด็จพระสังฆราชสุก พระสมเด็จพระสังฆราชพระญาณสังวร พระสมเด็จพุฒาจารย์ (โต พรหมรังษี) พระเทพมงคลรังษี พระวิสุทธิรังษี พระสุนทรวิภาณี พระเจ้าคุณวรพจน์ เจ้าคุณนรา (พระยานรรัตนราชมานิต พระอรหันต์กลางกรุงวัดเทพศิรินทร์) เจริญพระครูพรหมสาร เป็นต้น

(6) ราชทินนามและระบุที่อยู่ของพระสงฆ์ พระสมเด็จวัดระฆัง พระสมเด็จวัดเกศไชโย พระสมเด็จบางขุนพรหม สมเด็จวัดปากน้ำ เป็นต้น

8. ที่มาจากรานามบุคคล

นามของพระโพธิสัตว์ เช่น พระเจ้าห้าพระองค์ นามบุคคลทั่วไป เช่น พระยายศุขและนามบุคคลในวรรณคดีเช่น พระขุนแผน เป็นต้น

9. ที่มาจากสมณนาม

สมณนามที่เป็นที่มาของชื่อพระเครื่อง เช่น เจริญเจ้าสัว เจริญก๊กโก๋ มหาจักรพรรดิ พระยอดธง พระยอดขุนพล พระนางพญา เทวดาเล่นดิน เทพเจ้าแห่งที่ราบสูง เป็นต้น

10. ที่มาจากศิลปะยุคสมัยทางประวัติศาสตร์

ศิลปะยุคสมัยทางประวัติศาสตร์เป็นที่มาของชื่อพระเครื่อง เช่น พระขอม พระเขมร พระคันธารราษฎร์ พระอุทอง พระเชียงแสน เป็นต้น

จากที่อธิบายถึงที่มาของชื่อพระเครื่องทั้ง 10 กลุ่ม ตั้งข้อสังเกตได้ว่า พระเครื่องบางกลุ่มมีอยู่แล้วมาตั้งชื่อเรียกภายหลัง เช่น พระกำแพง พระนาคน พระถ้ำเสือ พระขุมกอก เป็นต้น การตั้งชื่อเรียกมีวิธีคิดตามบริบทที่โดดเด่น ส่วนบางกลุ่มมีการตั้งชื่อก่อนแล้วจึงสร้างพระเครื่อง ลักษณะนี้ปรากฏพบในกลุ่มที่สร้างโดยพระเกจิอาจารย์ รวมถึงหน่วยงานที่ตั้งวัตถุประสงค์การสร้างเพื่อสาธารณะประโยชน์ เช่น เจริญที่สร้างขึ้นในโอกาสต่างๆ เจริญอนุสรณ์ที่ระลึก เป็นต้น และยังพบว่า มีการสร้างพระเครื่องซ้ำพิมพ์และตั้งชื่อเรียกเหมือนเดิม แต่มีระบุรุ่นเพื่อให้แตกต่าง เช่น หลวงพ่อคุณ รุ่นเสาร์ห้า รุ่นสร้างบารมี รุ่นเพชรน้ำเอก เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ที่มาของชื่อพระเครื่องแสดงให้เห็นการเปลี่ยนผ่านวิธีคิดตามบริบททางสังคมและวัฒนธรรมอย่างมีนัย

ความหมายของชื่อพระเครื่อง

การตีความหมายจากชื่อพระเครื่อง พบว่า ชื่อพระเครื่องแต่ละชื่อมีความหมายประกอบอยู่ บางชื่อมีความหมายเดียวที่สื่อถึงสิ่งเดียว แต่บางชื่อมีหลายความหมายที่สื่อถึงหลายสิ่ง ชื่อพระเครื่องเกิดจากการประกอบคำประกอบความหมายผ่านภาษาและวัฒนธรรมที่มีอยู่ในสังคม ตัวอย่างองค์ประกอบทางความหมายที่ปรากฏในชื่อพระเครื่อง

พระกริ่ง มิ่งองค์ประกอบทางความหมาย คือ พระโกลีศุขพระพุทธรูปเจ้าเป็นต้นบถือของฝ่ายมหายาน นิยมนำไปบูชาเพื่อให้เกิดคุณด้านความเจริญรุ่งเรืองคุ้มครองรักษา ช้างในกวางมีก้อนโลหะ มีเสียงดังเมื่อจับเขย่า

พระกรุณา มิ่งองค์ประกอบทางความหมาย คือพระบรรจุไว้ในหม้อ ผงในที่ลุ่ม น้ำท่วมขัง

พระขุนแผน มิ่งองค์ประกอบทางความหมาย คือเป็นชื่อบรรดาศักดิ์ฝ่ายทหารของตัวละครในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน

พระกำแพงสามเหลี่ยม (พระกำแพง-สามเหลี่ยม) มีองค์ประกอบทางความหมาย คือเป็นชื่อย่อของเมืองกำแพงเพชรหมายถึงปราการที่แข็งแกร่ง เป็นพระพิมพ์มีรูปลักษณะสามเหลี่ยม

พระกริ่งสมเด็จพระสังฆราชแพ (พระกริ่ง-สมเด็จพระสังฆราช-แพ) มีองค์ประกอบทางความหมาย คือ พระโกลีศุภพระพุทธรูปเจ้าเป็นที่นับถือของฝ่ายมหายาน นิยมนำไปบูชาเพื่อให้เกิดคุณด้านความเจริญรุ่งเรือง คัมภีร์รักษา พระเครื่องที่ทำด้วยโลหะ ข้างในกลวงมีก้อนโลหะมีเสียงดังเมื่อจับเขย่า-ตำแหน่งประมุขคณะสงฆ์ซึ่งมีพระมหากษัตริย์ทรงสถาปนาให้ดำรงตำแหน่ง หรือเรียกว่า ราชแห่งสงฆ์-เป็นชื่อเดิมของสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราชพระองค์ที่ 12 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์

พระเหรียญเจ้าสาวเนื้อแร่ศักดิ์สิทธิ์ (พระเหรียญ-เจ้าสาว-เนื้อแร่-ศักดิ์สิทธิ์) มีองค์ประกอบทางความหมาย คือโลหะที่มีลักษณะกลมแบนหรือรูปเหลี่ยมแบน มีภาพนูนหรือบุ๋ม หรือมีตัวอักษรอยู่บนพื้น-คนที่มั่งมีร่ำรวยมักหมายถึงเศรษฐี-เนื้อพระพิมพ์ที่สร้างจากแร่-เชื่อกันว่ามีอำนาจความขลังความวิเศษสามารถบันดาลให้สำเร็จตามประสงค์ได้

พระหลวงพ่отวดเตารีดพิมพ์ใหญ่ (พระหลวงพ่อ-ทวด-เตารีด-พิมพ์ใหญ่) เมืองค้ประกอบทาง
ความหมาย คือเป็นคำเรียกพระพุทธรูปหรือพระสงฆ์ที่มีอายุมาก - ชื่อเรียกหลวงพ่отวดวัดช้างให้ จังหวัด
ปัตตานี-มีรูปลักษณะด้านหลังเหมือนเตารีด-พิมพ์พระประธาน

พระหลวงพ่อดำ วัดช้างให้ เนื้อว่านพิมพ์ใหญ่ (พระหลวงพ่อดำ-วัดช้างให้-เนื้อว่าน-พิมพ์ใหญ่)
มีองค์ประกอบทางความหมาย คือเป็นคำเรียกพระพุทธรูปหรือพระสงฆ์ที่มีอายุมาก - ชื่อเรียกหลวงพ่อดำ
วัดช้างให้ จังหวัดปัตตานี-เป็นชื่อเรียกวัดช้างให้จังหวัดปัตตานี-เนื้อพระพิมพ์ที่สร้างจากว่าน-พิมพ์พระ
ประธาน

พระผงแช่น้ำมนต์ชุ่มเรือนแก้วรุ่นแรกหลวงปู่โตะวัดประดู่ฉิมพลี (พระผง-แช่น้ำมนต์-ชุ่ม-เรือนแก้ว-รุ่นแรก-หลวงปู่-โตะ-วัดประดู่ฉิมพลี) มีองค์ประกอบทางความหมาย คือเนื้อพระพิมพ์ที่สร้างจากผง-วางให้น้ำท่วมซัง-น้ำที่ผ่านพิธีปลุกเสกความเข้มขลัง-ลักษณะรูปลายเส้นโค้งกรอบองค์พระ-ระบุมเพื่อบ่งบอกลำดับ-เป็นคำเรียกพระพุทธรูปหรือพระสงฆ์ที่มีอายุมาก-เป็นชื่อเรียกหลวงปู่โตะ-เป็นชื่อเรียกวัดประดู่ฉิมพลีกรุงเทพมหานคร

จากตัวอย่างชื่อพระเครื่องตามที่ยกมาอธิบายประกอบครั้งนี้ พบว่า ชื่อมีการประกอบคำจำนวนน้อยคำหรือมากคำขึ้นอยู่กับภาระสื่อความหมายด้วย บางชื่อสื่อเพียงความหมายเดียว บางชื่อสื่อหลายความหมาย การสื่อความหมายแสดงให้เห็นถึงสิ่งที่สัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตทางความเชื่อและศาสนาในสังคมได้ความหมายเป็นได้ทั้งการตีความผ่านอัตวิสัยหรือภาวะวิสัยหรือการตีความแบบบรรทัดหรือนัยขึ้นอยู่กับบริบททางสังคมและวัฒนธรรม

ชื่อพระเครื่องกับการเปลี่ยนผ่านวิถีชีวิตทางความเชื่อและศาสนาในสังคมไทย

ที่มาและความหมายของชื่อพระเครื่องสะท้อนให้เห็นการเปลี่ยนผ่านวิถีชีวิตทางความเชื่อและศาสนาในสังคมไทยในประเด็นดังต่อไปนี้

การผสมผสานทางความเชื่อและศาสนา

ความเชื่อและศาสนาในสังคมไทยพบว่า มีการผสมผสานระหว่างความเชื่อดั้งเดิมที่มีอยู่แล้วอันเป็นความทรงจำกับการยอมรับนับถือความเชื่อใหม่ที่เข้ามาอย่างกลมกลืน ศิราพร ฐิตะฐาน (Thitathan, (2002) ได้กล่าวถึงการกลมกลืนระหว่างความเชื่อเรื่องพุทธ พราหมณ์ และผีที่ผสมผสานระหว่างความเชื่อดั้งเดิม ซึ่งเหตุการณ์ความเชื่อเช่นนี้มักเกิดกับการนับถือพุทธศาสนา ชื่อพระเครื่องมีการเปลี่ยนผ่านวิถีชีวิตด้วยการผสมผสานระหว่างผี พราหมณ์ พุทธให้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันอย่างลงตัว การสร้างพื้นที่ทางความเชื่อและศาสนาปรากฏให้เห็นความทับซ้อนกันผ่านวัฒนธรรมจารีตประเพณีที่แตกต่างแต่ให้เข้าอยู่ร่วมในสิ่งเดียวกัน เช่น การเรียกชื่อพระเครื่องในกลุ่มของพระนาคปรก พระเป็นชื่อเรียกสัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนา แต่นาคปรกเป็นสัญลักษณ์ของพราหมณ์ พระพลาญคู่ พระเป็นชื่อเรียกสัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนา แต่พลาญคู่เป็นสัญลักษณ์ของผีกุมาร เป็นต้น นอกจากนี้ยังตั้งข้อสังเกตได้อีกว่า การผสมผสานทางความเชื่อและศาสนาไม่ปรากฏเฉพาะในชื่อพระเครื่องเท่านั้น แต่พบว่ามีการสร้างพระแม่กวนอิม พระพิฆเนศ พระยานาค ยักษ์ เทพ ฤๅษี รวมถึงอิฐธาตุของบรรพบุรุษไว้ในบริเวณวัดอีกด้วย เหล่านี้แสดงให้เห็นว่ามีการเปลี่ยนผ่านวิถีชีวิตที่ผสมผสานความเชื่อและศาสนาให้อยู่ร่วมกันอย่างลงตัวในสังคมไทย ผสมผสานความเชื่อ วัฒนธรรม ภาษา และทำให้เกิดพุทธศิลปะที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะสมัย (Phrabaidega Supot Tabaselo, 2017)

ภาษาที่ปรากฏในชื่อพระเครื่อง

ภาษาที่ปรากฏในชื่อพระเครื่องพบว่า มีการเลือกคำที่มีความหมายเพื่อสื่อสนองตอบตามความเชื่อและบริบทพระแสนิยมทางสังคม สามารถจำแนกได้ดังต่อไปนี้

- 1) ความอยู่ยงคงกระพัน เช่น พระไพรีพินาศ พระนิรโรคันตราย พระปิดตามหาอุทม์ พระยันต์ยุง พระรอด พระยอดธง พระคง หลวงพ่อโต หลวงปู่ทวด หลวงพ่อคุณ เป็นต้น
- 2) ความมียศศักดิ์มหาอำนาจ เช่น พระสมเด็จ พระนางพญา พระยอดขุนพล พระกริ่งยอดแห่งฟ้า เป็นต้น
- 3) ความมีเสน่ห์ห่มหาานิยม เช่น พระขุนแผน พระเมตตาหลวงปู่สิม พระหลวงปู่ทิม พระว่านมหาเสน่ห์ พระผางจุ่มรัก พระซุ้มยอ เป็นต้น (Anunsiriwat, 2016)
- 4) ความมั่งมีศรีสุข เช่น หลวงพ่อเงิน หลวงปู่มั่น หลวงปู่ศุข พระเจ้าสัว พระกริ่งเจริญโภคทรัพย์ เป็นต้น
- 5) ความมีโชคลาภ เช่น พระผงมงคลมหาลาภ พระหลวงปู่โตะ หลวงพ่อรุ่ง หลวงพ่อโชค พระชูชก หลวงพ่อชม พระสังกัจจายน์ พระสิวลี เป็นต้น

การวิเคราะห์ชื่อพระเครื่องในเชิงสัญลักษณ์

การนิยามความหมายของสัญลักษณ์ในฐานะที่มีความสัมพันธ์กับการตีความนั้นสาส์นศาสตร์มองว่าภาษาเมื่อมีการสื่อสารสัญลักษณ์ออกไปก็ปรากฏความหมายออกมา แม้ทั้งสองส่วนจะไม่เชื่อมโยงสัมพันธ์กันก็ตาม ในกระบวนการสร้างความหมายก็อาศัยสองส่วนในการประกอบเป็นสัญลักษณ์ (Sign) คือรูปสัญลักษณ์ (Signifier) และความหมายสัญลักษณ์ (Signified) ถ้าเทียบกับระบบของภาษา รูปสัญลักษณ์ก็คือถ้อยคำที่พูดหรือข้อความที่ถูกเขียนออกมา และความหมายของสัญลักษณ์ก็คือสิ่งที่เข้าใจได้จากถ้อยคำหรือข้อความนั้นๆ ขณะเดียวกันกระบวนการสร้างความหมายมีลักษณะไม่แน่นอนตายตัวและไม่มีความหมายในตนเอง ความสัมพันธ์ระหว่างรูปสัญลักษณ์กับความหมายสัญลักษณ์เป็นสิ่งที่ถูกกำหนดขึ้นมากกว่าเป็นไปโดยธรรมชาติ ความหมายจึงขึ้นอยู่กับข้อตกลงของสังคม ในการวิเคราะห์โครงสร้างเชิงสัญลักษณ์จำเป็นต้องพิจารณาองค์ประกอบด้วย คือ รหัส (Code) และวัฒนธรรม (Cultural) โดยรหัสการให้ความหมายอยู่ในลักษณะของสัญลักษณ์ต่างๆ ที่ปรากฏอยู่ในสังคมและวัฒนธรรม บริบททางสังคมในช่วงเวลาหนึ่งก็เป็นตัวกำหนดรหัสและการให้ความหมายกับสิ่งนั้น ส่วนวัฒนธรรมเป็นตัวให้ความหมายแก่สัญลักษณ์และรหัสต่างๆ ด้วย เพราะสัญลักษณ์และรหัสจะมีความหมายอย่างใดอย่างหนึ่งได้นั้นจะขึ้นอยู่กับบริบททางสังคมและวัฒนธรรม ดังนั้นเมื่อรหัสหรือสัญลักษณ์ที่เหมือนกันก็อาจมีความหมายแตกต่างกันได้เมื่ออยู่ในสังคมและวัฒนธรรมที่ต่างกัน

การวิเคราะห์ชื่อพระเครื่องในเชิงสัญลักษณ์ พงพานวิชัย อภินันท์ จันทะนี (Chantanee, 2016) ได้สรุปอภิปรายผลจากการวิจัยไว้ว่า ปัจจัยที่ใช้ตัดสินใจชื่อหรือเข้าพระเครื่อง คือความเก่าแก่ของพระเครื่อง ความหายากของพระเครื่อง ความเป็นพระเครื่องแท้สภาพของพระเครื่องมีรูปลักษณะพระเครื่องต้องไม่มี

รอยหัก บั่น สึกหรือใดๆ ปรากฏขึ้นรวมทั้งพิธีกรรมและเรื่องราวพระเครื่องเป็นพิธีกรรมหรือความขลังในทางไสยศาสตร์ ความเชื่อในแง่ของอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ ถ้าเคยเกิดเหตุอัศจรรย์ใดๆกับผู้สวมใส่พระเครื่องนั้น จะท ให้ความนิยมซื้อหามากขึ้น นอกจากนั้น วัชรกร รัตนกิจ (Rattanakij, 2007) ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง พระเครื่อง : การสื่อสารกับการบริโภคเชิงสัญลักษณ์ ผลการวิจัยพบว่า การบริโภคเชิงการใช้ประโยชน์มากที่สุด รองลงมาคือการบริโภคเชิงสัญลักษณ์ อันดับสามคือการบริโภคเชิงแลกเปลี่ยน และได้สรุปวิจัยอีกว่า ท้ายที่สุดเมื่อพระเครื่องเปลี่ยนจากความศักดิ์สิทธิ์ และกลายเป็นสินค้ามากขึ้น สินค้านั้นจะพยายามขายสัญญาให้กับผู้บริโภค แต่ทว่าพระเครื่องเป็นสินค้าที่มีความเชื่อ เป็นสินค้าที่มีศาสนาหล่อเลี้ยง ซึ่งก็พบว่ามีผู้บริโภคเชิงสัญลักษณ์อยู่จริง เช่น พระเครื่องรุ่นเบญจภาคี หรือพระเครื่องวัดระฆัง ถ้ามีพระรุ่นนี้จะดูดีกว่ารุ่นอื่น แต่ตรงนี้ไม่ใช่สาระของคนเล่นพระ เพราะถึงสาระสำคัญจะเป็นไปตามรูปแบบของตรรกวิทยาการบริโภคที่ค้นพบ คือ 1) ตรรกวิทยาการบริโภคเชิงประโยชน์จากพระเครื่อง 2) ตรรกวิทยาการบริโภคเชิงสัญลักษณ์ 3) ตรรกวิทยาการบริโภคเชิงแลกเปลี่ยน ซึ่งเป็นแบบแผนการบริโภคพระเครื่อง คือยังเสพเพื่อประโยชน์ใช้สอย พระเครื่องยังเป็นปัจจัยสำคัญ แม้ว่าพระเครื่องจะมีการขายสัญญาก็จริง แต่ไม่ใช่ว่าคุณค่าอื่นๆ ถูกลดคุณค่าลง คือระบบทุนนิยมนั้นไม่สามารถทำลายคุณค่าอื่นๆ ได้หมด เวลาพูดถึงพุทธพาณิชย์นั้นเป็นเสียวนึงแต่ยังมีคำว่าพุทธอยู่ ตรงนั้นไม่ได้หายไป เรื่องสัญลักษณ์เป็นคุณค่าทางด้านจิตใจ เป็นตัวแทนของพระศาสนา แม้กลุ่มอื่นๆ จะเสพพระเครื่องทั่วไป ก็ยังเสพในฐานะเครื่องบูชาระดับหนึ่ง ถึงแม้พระเครื่องเป็นสินค้า แต่ก็ยังเป็นสินค้าที่มีมิติความศักดิ์สิทธิ์กำกับอยู่

อย่างไรก็ตาม พระเครื่องได้ก่อรูปขึ้นจากพลังอำนาจความคิดความเชื่อและแพร่กระจายสู่พื้นที่ของผู้เคารพนับถืออย่างต่อเนื่อง มีการสะสม การเช่าซื้อ การแลกเปลี่ยน การเสาะแสวงหา การประชาสัมพันธ์ การจัดสร้างหลากหลายรูปแบบ การผลิตซ้ำ อีกทั้งยังมีกลุ่มหรือชมรมพระเครื่อง มีการประกวดแข่งขัน ประมูลราคาอีกด้วย เหล่านี้ล้วนเกิดขึ้นจากพลังอำนาจความคิดความเชื่อของผู้เคารพนับถือทั้งสิ้น พระเครื่องถูกประดิษฐ์สร้างขึ้นโดยมีมิติความศักดิ์สิทธิ์กำหนดอยู่ วัฒนธรรมทางภาษาก็ถูกกำหนดสร้างขึ้นเพื่อเป็นคำเรียกพระเครื่องให้สื่อความหมายแทน

บทสรุป

บทความที่นำเสนอได้แสดงให้เห็นถึงคลังข้อมูลที่มาและความหมายของชื่อพระเครื่องว่ามีการเปลี่ยนผ่านวิธีคิดเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตามบริบททางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม สรุปได้ว่าที่มาของชื่อพระเครื่องมีวิธีคิด 3 ลักษณะ คือ 1) ที่มาจากองค์ประกอบ คือ จากนามพระพุทธรูปเจ้าและสาวกจากลักษณะปางจากวัตถุมวลสาร จากสถานที่ จากเหตุการณ์สำคัญ จากลักษณะเด่น จากนามพระสงฆ์และราชทินนาม จากนามบุคคล จากสมญานาม จากศิลปะยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ 2) ที่มาจากการผลิตซ้ำ คือ ชื่อที่ได้รับกระแสนิยมอยู่แล้ว แต่ต้องการผลิตซ้ำพิมพ์ซ้ำชื่อ จึงต้องการให้แตกต่างจากพิมพ์เดิมชื่อเดิมด้วยการระบุรุ่นระบุปีสร้าง สถานที่สร้าง รวมถึงผู้สร้าง และ 3) ที่มาจากการผสมผสาน คือ การผสมผสานระหว่างชื่อเดิมที่

มีอยู่แล้วกับชื่อใหม่ที่กำลังได้รับกระแสนิยมหรือต้องการปลูกกระแสนิยม ส่วนความหมายของชื่อพระเครื่องแสดงให้เห็นถึงวิธิตัด 3 ลักษณะ คือ การปรับข้อความเดิมแล้วสร้างความหมายใหม่ การปรับข้อความเดิมบางส่วนแล้วต่อกำความหมายเดิมให้โดดเด่นขึ้น และปรับข้อความเดิมบางส่วนแล้วสร้างความหมายใหม่บางส่วน ทั้งหมดนี้จึงเป็นข้อมูลที่ได้รับรู้ได้ว่าแต่ละช่วงเวลาแห่งยุคสมัยชื่อพระเครื่องได้ถูกรื้อถอน ปรับเปลี่ยน และสร้างใหม่อย่างมีนัย

References

- Anunsiriwat, P. (2016). An Analysis of Phra Khun Phaen Wat Yai Chai Mong Khon. *Mekong-Salween Civilization Studies Journal*, 7(2), 177-189.
- Chantanee, A. (2016). Economy of Amulets in Thailand. *Journal of graduate studies Valaya Alongkorn Rajabhat University*, 10(1), 94-105.
- Chidtakhop, K. (2006). *The Amulet*. Bangkok: The Office of National Buddhism Buddhist.
- Coedes, G. (1969). *The Amulet legend*. (18th ed.). Bangkok: krung Siam Printing.
- Kedted, B. (1992). *Science and Art of language*. Kalasin: Prasan Printing.
- Phrabaidega Supot Tabaselo. (2017). History, Propagation Routes of Buddhism and Principle of Buddhadhamma in the Lopburi Period. *Journal of MCU Peace Studies*, 5(2), 75-85.
- Rattanakij, W. (2007). *Amuletic Buddha Images: Communication and the Consumption of Signs*. M.A. thesis Thammasat University.
- The Royal Academy. (1999). *Royal Institute Dictionary B.E. 2542* (1999). Bangkok: Aksorncharoentad.
- Thitathan, S. (2002). *Faith and Religion in Thailand Society*. Nonthaburi: Sukhothai thammathirat Open University.
- Walliphoedom, S. (1996). *Amulet in Siam*. Bangkok: Matichon.